

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul prezentului document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Notă informativă privind jurisprudența Curții nr. 106

Martie 2008

Chtoukatourov c. Rusiei - 44009/05

Hotărâre din 27.3.2008 [Secția I-a]

Articolul 8

Articolul 8-1

Respectarea vieții private

Echitatea unei proceduri în vederea unei decizii judiciare prin care a fost lipsit de capacitate juridică un pacient atins de tulburări psihice nedefinite și imposibilitatea pentru persoana în cauză de a formula un recurs împotriva acestei decizii și plasarea sa ulterioară într-o instituție psihiatrică: *încălcare*

Articolul 34

A împiedica exercitarea dreptului la recurs

Refuzul autorităților de a permite reclamantului, bolnav psihic, să-și contacteze avocatul chiar după ce Curtea a solicitat aceasta prin intermediul unei măsuri provizorii: *omisiune de a se conforma articolului 34*

În fapt: Reclamantul este un bărbat adult, atins de tulburări psihice și recunoscut în mod oficial persoană cu dezabilitate mentală. Mama acestuia a solicitat unui tribunalul de district să-l lipsească de capacitate juridică pe motiv că acesta nu era în măsură să ducă o viață independentă și trebuia să fie plasat sub tutelă. Reclamantul nu a fost informat în mod oficial despre această acțiune. În decembrie 2004, tribunalul de district a examinat cererea în cursul unei ședințe, la care au asistat procurorul de district și un reprezentant al spitalului de psihiatrie, în care reclamantul a fost internat în cursul anului. Reclamantul, care nu a fost informat despre ședință, nu s-a prezentat. După deliberare, care a durat aproximativ 10 minute, tribunalul de district l-a declarat pe reclamant incapabil, în temeiul articolului 29 din Codul civil, care prevede luarea unei asemenea măsuri dacă o persoană nu înțelege sensul acțiunilor sale sau nu le poate controla. Tribunalul și-a întemeiat decizia pe un raport psihiatric care conclusea că reclamantul era atins de schizofrenie. Mama reclamantului a fost desemnată în calitate de tutore și, prin urmare, autorizată de lege să acționeze în numele

acestui în toate domeniile. Ulterior, reclamantul a contactat un avocat pe care l-a întâlnit pentru a-i vorbi despre cauza sa și a întocmi un recurs. Acest avocat a considerat că reclamantul era în măsură să înțeleagă probleme juridice complexe și să dea instrucțiuni pertinente. Recursul a fost respins, fără a fi examinat pe motiv că reclamantul era din punct de vedere juridic incapabil și putea face apel doar prin intermediul tutorelui. În noiembrie 2005, mama reclamantului l-a internat într-un spital psihiatric. Reclamantului și avocatului acestuia, le-a fost refuzată autorizația de a se întâlni, însă acesta a reușit să transmită avocatului un formular prin care îl autoriza să depună cerere în numele său la Curtea Europeană. Începând cu decembrie 2005, reclamantului i-a fost refuzat orice contact cu lumea exterioară. Împreună cu avocatul său, reclamantul a solicitat în nenumărate rânduri diferitor autorități, printre care și procurorului de district, de a-l autoriza să iasă din spital, dar fără niciun rezultat. Procurorul de district l-a informat pe avocatul reclamantului că clientul său a fost internat la cererea tutorelui și că îi revenea acestuia de a decide toate chestiunile aferente unei eventuale ieșiri. În martie 2006, Curtea a solicitat Guvernului rus, în temeiul articolului 39 din regulamentul său, să asigure reclamantului și avocatului său timpul și facilitățile necesare pentru a se întâlni și a pregăti cererea pendinte în fața Curții. Cu toate acestea, autoritățile ruse au refuzat să se conformeze acestei măsurii deoarece acestea nu au considerat-o ca fiind obligatorie în privința lor. Reclamantul a ieșit din spital în mai 2006, dar se pare că iarăși a fost internat la cererea mamei sale.

În drept: a) *Decizia de a priva reclamantul de capacitatea sa juridică:* articolul 6 § 1 - Rezultatul procedurii era important pentru reclamant deoarece aceasta avea consecințe asupra autonomiei sale personale în aproape toate aspectele vieții și implica restricții potențiale la libertatea sa. În plus, reclamantul avea un rol dublu în cadrul procedurii, în afară de faptul că era parte la proces, mai era și obiectul principal examinat de instanță. Participarea sa la procedură era deci necesară atât pentru a a-și prezenta apărarea, cât și pentru a permite judecătorului să-și formeze o opinie cu privire la facultățile sale mentale. Prin urmare, decizia judecătorului de a examina cauza în baza probelor documentare, fără a vedea și fără a audia reclamantul – care, în pofida stării sale, era relativ autonom – a fost nerezonabilă și a încălcat principiul contradictorialității. Prezența reprezentantului spitalului și a procurorului de district, care nu au intervenit pe parcursul ședinței de 10 minute, nu a conferit procedurii un caracter cu adevărat contradictoriu. De asemenea, reclamantul nu a putut contesta decizia, dat fiind că recursul său a fost respins fără a fi examinat. În concluzie, procedura care s-a derulat în fața tribunalului de district nu a fost una echitabilă.

Concluzie: violare (unanimitate).

Articolul 8 - Viața privată a reclamantului a constituit obiectul unei grave ingerințe, care a avut drept rezultat plasarea acestuia într-o stare de dependență totală față de tutorele său oficial aproximativ în toate aspectele vieții și aceasta pentru o perioadă nedeterminată. Această ingerință putea fi contestată doar prin intermediul tutorelui care s-a opus oricărei inițiative vizând încetarea măsurii. Curtea deja a concluzionat că procedura a fost viciată întrucât reclamantul a fost total exclus din procesul decizional. În plus, tribunalul de district nu și-a motivat suficient decizia, bazându-se doar pe un raport medical care nu a analizat în profunzime gradul de incapacitate al reclamantului, consecințele maladiei asupra vieții sale sociale, asupra stării de sănătate și asupra intereselor sale financiare și nici capacitatea sa de a înțelege sau de a-și controla acțiunile. Contrar recomandării Comitetului de Miniștri conform căreia legislația trebuia să prevadă o abordare individualizată fiecărui caz de maladie mentală, legea rusească nu cunoaște decât 2 situații – capacitatea deplină sau lipsa capacității – fără a anvizaja situații intermediare. Prin urmare, ingerința în viața privată a

reclamantului a fost disproporționată scopului legitim de a proteja interesele și sănătatea altuia.

Concluzie: violare (unanimitate).

b) *Internarea în spitalul de psihiatrie:* articolul 5 § 1 lit. e) – În ceea ce privește admisibilitatea, Guvernul a susținut că spitalizarea reclamantului a fost „benevolă” sub aspectul legislației interne și nu constituia deci o „privare de libertate”. Totuși, dacă luăm în considerare faptele și, în special, tentativele reclamantului de a obține ieșirea sa din spital, Curtea consideră că chiar dacă reclamantul era din punct de vedere juridic incapabil să-și exprime opinia, nu se poate spune că acesta a acceptat prelungirea internării sale. Acest capăt de cerere este deci admisibil. În ce privește fondul, Guvernul nu a „stabilit cu certitudine” că reclamantul era alienat la momentul internării; într-adevăr, acesta nu a explicat de ce mama reclamantului a solicitat spitalizarea fiului său și niciun dosar medical nu a fost elaborat cu privire la starea reclamantului în momentul internării sale. Astfel, nu a fost „demonstrat cu certitudine” că starea mentală a reclamantului cerea internarea în mod obligatoriu.

Concluzie: violare (unanimitate).

Articolul 5 § 4 - Instanțele nu au participat la emiterea deciziei de internare a reclamantului și legea rusească nu prevede niciun control judiciar automat a internării psihiatrice în cazuri precum cel al reclamantului. Acesta nu putea, în practică, contesta de o manieră independentă menținerea sa în spital, dat fiind că a fost declarat incapabil, și nici să angajeze o procedură în justiție prin intermediul mamei sale, întrucât aceasta s-a opus ieșirii acestuia din spital. În fine, deși nu se știe, în mod clar, dacă investigația organelor de urmărire penală s-a referit asupra „legalității” detenției reclamantului, o asemenea anchetă nu poate fi considerată o formă de control judiciar. Știind că internarea reclamantului nu a fost benevolă și că unica apreciere judiciară a stării sale mentale a avut loc cu 10 luni înainte – în cadrul unei proceduri afectată de vicii grave de procedură și care nu a examinat necesitatea internării – imposibilitatea pentru reclamant de a obține efectuarea unui control judiciar a internării sale, a dus la încălcarea articolului 5 § 4.

Concluzie: violare (unanimitate).

Articolul 34 din Convenție și 39 din regulament - Reclamantului i-a fost interzis să-și vadă avocatul pe parcursul întregii sale spitalizări și să comunice cu alte persoane în marea parte a acesteia. Aceste restricții au plasat reclamantul în cvasi imposibilitatea de a-și menține cererea în fața Curții, în timp ce autoritățile trebuiau să știe că acesta a depus una. În plus, autoritățile au refuzat să aplice măsura provizorie indicată Guvernului în temeiul articolului 39 din regulament pe motiv că aceasta s-ar adresa statului în general și nu anumitor instituții în particular, legislația rusească nu recunoștea caracterul obligatoriu al unor asemenea măsuri, reclamantul nu putea acționa fără consimțământul mamei sale și că acestea nu considerau avocatul reclamantului în calitate de reprezentant său legal. Or, o asemenea interpretare este contrară Convenției. Aparține Curții și nu instanțelor naționale să decidă cine este reprezentantul reclamantului în cadrul procedurilor derulate în fața ei. De altfel, o măsură provizorie are un caracter obligatoriu și nerespectarea acesteia poate duce la o constatare a încălcării articolului 34; în această privință nu este important dacă statul în ansamblu sau una dintre autorități refuză să aplice măsura provizorie. În concluzie, împiedicând reclamantul să se întâlnească cu avocatul său sau să comunice cu acesta pe parcursul unei lungi perioade și nerespectând măsura provizorie indicată, statul a încălcat obligațiile ce-i revin în temeiul articolului 34 din Convenție.

Concluzie: nerespectarea articolului 34 (unanimitate).

Articolul 41 – Nu este gata.

© **Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012**

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă răspunderea pentru calitatea acesteia. Traducerea poate fi descărcată din baza de date HUDOC a Curții Europene a Drepturilor Omului (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din oricare altă bază de date în care Curtea a făcut această traducere disponibilă. Poate fi reproducă în scop necomercial, cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime, împreună cu referirea la dreptul de autor menționat anterior la Fondul fiduciar pentru drepturile omului. Dacă intenționați să utilizați vreun fragment din această traducere în scop comercial, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/ European Court of Human Rights, 2012**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has share it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) où de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.